Magiczny Kraków

Laureaci Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello uhonorowani

2023-10-30

Dziennikarz Marcin Żyła, organizacja *Familias Unidas por Nuestros Desaparecidos en Jalisco* (FUNDEJ) z Meksyku i Andrzej Poczobut – tegorocznymi laureatami prestiżowej Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello, Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka. Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 26 października, w Willi Decjusza.

W tym roku do Nagrody Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello, Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka zgłoszono kilkanaście kandydatur. Wśród nominowanych znalazły się osoby i organizacje z różnych stron świata działające na rzecz pokoju, praw człowieka oraz dialogu religii i kultur.

W pracach kapituły udział wzięli przedstawiciele: prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej, ambasadora Federacyjnej Republiki Brazylii, ambasadora Królestwa Szwecji w Polsce, Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Rzecznika Praw Obywatelskich, prezydenta Krakowa, konsula generalnego Stanów Zjednoczonych w Krakowie, Wydawnictwa ZNAK, fundatorów i inicjatorów nagrody oraz przewodniczący zarządu i dyrektor Stowarzyszenia Willa Decjusza.

Decyzją kapituły Polską Nagrodę im. Sérgio Vieira de Mello w 2023 r. otrzymali: Marcin Żyła – w kategorii „Osoba”, *Familias Unidas por Nuestros Desaparecidos en Jalisco* (FUNDEJ) – w kategorii „Organizacja pozarządowa” oraz Andrzej Poczobut – Nagrodę Honorową.

Nagroda w kategorii „Osoba”: Marcin Żyła

Marcin Żyła jest dziennikarzem, reporterem i publicystą. W latach 2016–2023 był zastępcą redaktora naczelnego „Tygodnika Powszechnego”. Od początku europejskiego kryzysu migracyjnego w 2014 r. zajmuje się głównie wielokulturowością oraz tematyką humanitarną i rozwojową. Z rozmachem kreśli mapę współczesnych migracji. Ukazując ostatnie wydarzenia w szerokiej perspektywie, przywołuje konkretne ludzkie historie i dramaty, uważając, że tylko w ten sposób można pokazać prawdę o tym zjawisku i nieszczęściu, które dotyka tak wielu ludzi. Pracę za granicą rozpoczynał w krajach b. Jugosławii, gdzie był świadkiem powojennych przemian tożsamościowych oraz drogi do niepodległości Kosowa.

Wiele jego korespondencji i analiz dotyczy sytuacji humanitarnej w samej Europie oraz na Bliskim Wschodzie. W prasie ukazywały się jego reportaże z Ugandy, Ghany, Libanu, Lampedusy, Bałkanów i Niemiec, a także komentarze i rozmowy z polskimi oraz zachodnimi badaczami migracji. Jest wykładowcą i moderatorem wykładów i konferencji poświęconych prawom człowieka, autorem wielu wywiadów z europejskimi intelektualistami. Współpracuje z międzynarodowymi organizacjami i osobami niosącymi pomoc uchodźcom, m.in. z organizacją Lekarze bez Granic, Giusi Nicolini, burmistrzynią Lampedusy oraz innymi organizatorami wypraw ratowniczych na Morzu Śródziemnym i misji humanitarnych w Ukrainie (Polska Misja Medyczna).

− Wszystkie reportaże, artykuły, wykłady, audycje i prezentacje Marcina Żyły odwołują się do praw

człowieka, pomocy humanitarnej i kondycji współczesnej Europy. Są nieprzerwanym apelem o godność i szacunek, na który zasługuje każdy, nie tylko mieszkaniec Europy. Wszystkie mają w sobie komponent solidarności z innymi, pochodzącymi z kulturowo odmiennych społeczeństw, krajów, kontynentów. W swoich artykułach Marcin Żyła oskarża instytucje i kraje europejskie o bezczynność, o tolerowanie bezprawia na morzu, oskarża o łamanie praw człowieka i konwencji genewskiej, w tym push-backi uchodźców. Ostrzega przed największym wrogiem jakiego mamy wszyscy, przed obojętnością w obliczu tragedii i śmierci oraz przypomina o uniwersalnych wartościach, o naszym człowieczeństwie i o konieczności niesienia pomocy tym, którzy jej potrzebują – mówiła w laudacji Danuta Glondys, współinicjatorka nagrody, wieloletnia dyrektor Stowarzyszenia Willa Decjusza.

Nagroda w kategorii „Organizacja pozarządowa”: FUNDEJ

Familias Unidas por Nuestros Desaparecidos en Jalisco (FUNDEJ) to organizacja zrzeszająca rodziny osób zaginionych w Meksyku − pomaga w odnalezieniu bliskich, wspiera rodziny w zakresie procedur prawnych i rządowych, przeprowadzaniu poszukiwań terenowych, walki z korupcją, w procesach identyfikacji i składaniu skarg, a także zapewnia wsparcie psychologiczne i niekiedy materialne.

W 2011 roku, po zaginięciu syna, Guadalupe Aguilar rozpoczęła rozwijać sieć wsparcia mającą na celu pomoc krewnym zaginionych. W 2013 roku sieć uzyskała status organizacji non-profit o nazwie FUNDEJ. Od tego momentu organizacja wsparła ponad 400 rodzin w odnalezieniu zaginionych bliskich. Działa w oparciu o wiedzę i doświadczenie w doradztwie w zakresie procedur prawnych i rządowych. FUNDEJ otrzymuje wsparcie od innych meksykańskich organizacji, instytucji oraz aktywistów. W 2018 roku organizacja ta dokonała odkrycia, które przykuło uwagę całego świata – brutalnych i nieludzkich praktyk Instytutu Ekspertyz Sądowych w Jalisco.

– FUNDEJ i osoby, które tworzą tę organizację są symbolem niezłomnego oporu. W odpowiedzi na represje, które spowodowały zniknięcie setek młodych ludzi z rąk urzędników cywilnych państwa, te odważne kobiety nie tylko przekroczyły przemoc i zastraszanie, ale także stawały się niezmordowanymi obrończyniami sprawiedliwości. Praca FUNDEJ pozwala na przesuwanie świata krok po kroku w kierunku miejsca pokoju i praw człowieka. Buduje poczucie jedności, empatii i siły, a to podstawa każdej wspólnoty, której wszyscy tak bardzo potrzebujemy. Kobiety zmieniają świat i FUNDEJ jest na to najlepszym przykładem – podkreśliła w swojej laudacji Nina Gabryś-Janowska, pełnomocniczka prezydenta Krakowa ds. polityki równościowej.

Nagroda Honorowa: Andrzej Poczobut

Andrzej Poczobut to polsko-białoruski dziennikarz, publicysta i bloger związany z Grodnem, działacz mniejszości polskiej na Białorusi i więzień polityczny. Orędownik zachowania pełnej niezależności Związku Polaków na Białorusi od władz w Mińsku, ale w ramach ustawodawstwa Białorusi. Należy do przeciwników Aleksandra Łukaszenki, którego reżim niejednokrotnie krytykował w swoich artykułach.

Za działalność społeczną i dziennikarską wielokrotnie zatrzymywany i aresztowany. Jest ekspertem od spraw związanych z historią służb specjalnych ZSRR na terenie Zachodniej Białorusi oraz działalnością AK na tych terenach. W 2011 skazywany na 3 lata więzienia w zawieszeniu na okres 2 lat za „znieważenie” Aleksandra Łukaszenki w szeregu artykułów. W czerwcu 2012 prokuratura obwodu

grodzieńskiego postawiła Andrzejowi Poczobutowi zarzut znieważenia Łukaszenki, którego miał się dopuścić w swoich publikacjach. W jego mieszkaniu przeprowadzono rewizję, a on sam został aresztowany i osadzony w grodzieńskim więzieniu. Andrzejowi Poczobutowi groziła kara do 5 lat więzienia, ale dochodzenie zostało umorzone. W marcu 2021 Andrzej Poczobut został ponownie aresztowany. W wyniku procesu w lutym 2023 r. sąd Grodnie skazał Andrzeja Poczobuta na 8 lat więzienia o zaostrzonym rygorze za „wzniecanie nienawiści" i „wzywanie do działań na szkodę bezpieczeństwa narodowego Białorusi".

− Nie waham się nazwać postawy Andrzeja Poczobuta heroiczną. Mógł wyjść z więzienia, bo proponowano mu wolność w zamian za zwrócenie się do dyktatora z prośbą o ułaskawienie. Trzykrotnie odrzucał takie propozycje. Płaci za tą ogromną cenę, ale jak pisał w liście do swojej żony Oksany: Nie wybieramy czasów, w których mamy żyć, ale wybieramy, jak mamy żyć w tych czasach. Pragnę wyrazić wdzięczność kapitule nagrody im. Sergio Vieira de Mello za przyznanie honorowej nagrody panu Andrzejowi Poczobutowi. Ta decyzja to nie tylko docenienie działalności Andrzeja Poczobuta, ale także wszystkich tych, którzy są więźniami reżimu Łukaszenki. Wysyłamy w ten sposób silny sygnał, że pamiętamy o nich. Że świat się o nich upomina. Że mamy nadzieję, że pan Andrzej Poczobut, więźniowie reżimu i całe społeczeństwo białoruskie będą mogli w przyszłości żyć w kraju wolnym i demokratycznym – mówił w laudacji Paweł Radomski, dyrektor Departamentu NZ i Praw Człowieka z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Laureaci otrzymali statuetki autorstwa Andrzeja Renesa, pamiątkowe dyplomy oraz nagrody finansowe ufundowane przez sponsora – Grupę ZUE.

Nagroda za działania na rzecz praw człowieka

Ustanowiona w 2003 przez Stowarzyszenie Willa Decjusza, Polska Nagroda im. Sérgio Vieira de Mello, Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (2002-2003) przyznawana jest osobom i organizacjom pozarządowym za ich działania na rzecz ochrony i promocji praw człowieka oraz pokojowego współistnienia i współdziałania społeczeństw, religii i kultur.

Wśród dotychczasowych laureatów nagrody znaleźli się m.in. Tadeusz Mazowiecki (Polska), Alaksandr Milinkiewicz (Białoruś), Krystyna Pryjomko-Serafin (Wielka Brytania), Leyla Ynus (Azerbejdżan), Pietro Bartolo (Włochy), Basil Kerski (Polska), czy Tamila Tasheva (Ukraina). Wśród uhonorowanych Nagrodą im. Sérgio Vieira de Mello znalazły się takie instytucje jak: Helsińska Fundacja Praw Człowieka (Polska), Stowarzyszenie Memoriał (Federacja Rosyjska), Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć (Polska), Fundacja przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu (Polska), Międzyreligijna Rada Albanii (Albania), Centrum Dialogu Międzyetnicznego i Tolerancji „Amalipe" (Bułgaria), Polska Miska Medyczna (Polska) czy Centrum Obrony Praw Człowieka „Wiosna" (Białoruś), Centrum na Rzecz Pokoju i Pojednania w Glencree (Irlandia).

Honorowy patronat nad Polską Nagrodą im. Sérgio Vieira de Mello, Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka objęli: Ambasador Federalnej Republiki Brazylii w Polsce, Ambasador Królestwa Szwecji w Polsce, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców.

Magiczny Kraków

Sérgio Vieira de Mello (1948-2003) – dyplomata brazylijski. Władał biegle sześcioma językami. Obronił dwa doktoraty z nauk humanistycznych na Sorbonie. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat pracy w ONZ piastował szereg urzędów, m.in.: Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ w Kosowie, Administratora Narodów Zjednoczonych dla Timoru Wschodniego, urząd Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka (2002-2003) oraz urząd Specjalnego Wysłannika Sekretarza Generalnego ONZ ds. Iraku. Podczas pełnienia tej funkcji zginął 19 sierpnia 2003 w zamachu bombowym na siedzibę placówki ONZ w Bagdadzie. Całe swoje życie działał na rzecz ochrony wolności i praw człowieka, dialogu międzykulturowego, walki z terroryzmem i kryzysem uchodźczym oraz przestrzegania prawa międzynarodowego.